

De regionala stabernas försvarsplanering: En nulägesbeskrivning

ANN ÖDLUND

Ann Ödlund

De regionala stabernas försvarsplanering: En nulägesbeskrivning

Bild/Cover: Niklas Ehlén/Combat Camera/Försvarsmakten

Titel	De regionala stabernas försvarsplanering. En nulägesbeskrivning.
Title	Defence planning in the Swedish Armed Forces Regional Headquarters.
Rapportnr/Report no	FOI-R--4181--SE
Månad/Month	12
Utgivningsår/Year	2015
Antal sidor/Pages	46
ISSN	1650-1942
Kund/Customer	Försvarsmakten
Forskningsområde	6. Metod- och utredningsstöd
FoT-område	Välj ett objekt.
Projektnr/Project no	E14521
Godkänd av/Approved by	Maria Lignell Jakobsson
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.
All form av kopiering, översättning eller bearbetning utan medgivande är förbjuden

This work is protected under the Act on Copyright in Literary and Artistic Works (SFS 1960:729).
Any form of reproduction, translation or modification without permission is prohibited

Sammanfattning

Riksdagen har beslutat om ett nationellt fokus på försvaret inklusive försvarsplanering och uppbyggnaden av ett modernt civilt försvar. Följande studie belyser nuläget i de regionala stabernas (RS) arbete med försvarsplaneringen, deras relation till övriga delar av Försvarmakten samt till civila aktörer regionalt, främst länsstyrelsen. Studien visar att det pågår ett inledande arbete både på HKV och i RS i syfte att skapa förutsättningar för att kunna genomföra försvarsplanering. RS har startat upp ett arbete gentemot länsstyrelserna i respektive region och man har bl.a. genomfört informations- och uppstartsmöten samt deltagit i övningar. Det finns en osäkerhet hos myndigheterna kring vilka prioriteringar som bör göras i arbetet med civilt försvar. Klart är dock att det försvarspolitiska inriktningsbeslutet från juni 2015 pekar ut stödet till Försvarmakten som prioriterat vilket kommer att ställa krav på att Försvarmakten delger sina behov och hur stödet ska prioriteras.

Studien bör ses som ett nedslag i en pågående utvecklingsprocess: dels är RS relativt nya och under utveckling, dels genomfördes intervjuerna på HKV respektive RS våren/sommaren 2015 under pågående arbete med försvarsplanering. RS beskriver samverkan med övriga delar av Försvarmakten som god, både uppåt mot HKV och gentemot organisationsenheterna i respektive region. Detta gäller även samverkan med länsstyrelserna och det finns goda erfarenheter från samverkan inom krisberedskapen. Studien visar på flera behov och utmaningar. Det finns behov av utbildning kring ansvar och roller, av gemensamma ledningsplatser samt möjligheter till kommunikation och utbyte av hemlig information. En utmaning som lyfts är avregleringar inom samhällsviktig verksamhet och just-in-time när det gäller försörjning. Sett i ett längre perspektiv finns behov av mål och en gemensam (nationell) planeringsstrategi, behov av konkretion och prioriteringar inom planeringsverksamheten, tid och resurser och inte minst analys och studier kring vad ett modernt totalförsvar kräver.

Nyckelord: Civilt försvar, Försvarmakten, regionala staber, försvarsplanering, samverkan.

Summary

The Swedish Parliament has decided on a national focus for the Swedish defence, including a more national emphasis in the defence planning and the development of a modern civil defence. The present study describes the current situation in the Swedish Armed Forces Regional Headquarters regarding the implementation of the defence planning, the relations to other parts of the Armed Forces and to civil actors at a regional level, firstly the County Administrative Boards. The result shows an ongoing preparatory activity at the regional level in order to create a common basis for the defence planning. The Regional Headquarters have, among other things, conducted several activities involving the County Administrative Boards in each military region, including information meetings and seminars. There is a widespread uncertainty among the civil authorities regarding the development of a modern civil defence concerning how to meet new demands and how to make the right priorities. It is, however, clear that the bill on the Swedish defence policy passed in June 2015 focus on the civil defence' support to the Armed Forces. This will raise the demands on the military to express their needs more thoroughly, including their priorities.

The study seeks to give a short insight in a developing activity. First, the Regional Headquarters were established in 2013 and are thus relatively new staffs still and evolving. Second, the interviews at the Armed Forces Headquarter and at the Regional Headquarters were made during spring/summer 2015 and reflect the beginning of the defence planning process and the situation at the time. The interviewees at the regional level generally describe a well-functioning cooperation with other parts of the Armed Forces as well as with the County Administrative Boards. Even if the area of civil defence is seen as "new", there are experiences drawn from civil-military cooperation related to peacetime crises. The results show several needs and challenges. There is a need for education regarding different roles and responsibilities, secure locations for command and control and systems allowing the exchange of secret information. Two challenges highlighted in the results concern changes in the society: the just-in-time principle in the supply chain and today's domination of private actors in vital societal functions. A question raised is how to involve private actors and resources in the planning process for raised alert and war. In a longer perspective there is a need for well-defined goals and a common (national) planning strategy. There is also a need for concrete activities and to identify priorities to put the planning process forward. Finally, planning for raised alert and war, civil and military, depends on available time and resources and not least analysis of what's needed in a modern Total Defence.

Keywords: Civil defence, The Swedish Armed Forces, The Armed Forces Regional Headquarters, defence planning, cooperation.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	9
1.1.	Syfte, metod och avgränsningar	9
1.1.1.	Syfte	9
1.1.2.	Metod	10
1.1.3.	Avgränsningar	10
2.	Försvarsplanering	11
2.1.	Fokus på närområdet och nationellt försvar	11
2.1.1.	Återtagande av försvarsplaneringen – en kort resumé.....	11
2.1.2.	Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015.....	12
2.2.	Försvarsplanering inom Försvarsmakten	13
2.2.1.	Ledningsförhållanden och uppgifter för RS	14
2.3.	Beredskapsplanering inom det civila försvaret	15
2.3.1.	Centrala myndigheter	16
2.3.2.	Länsstyrelser	17
2.3.3.	Kommuner och landsting	18
3.	Försvarsplanering – nuläget i de regionala staberna	19
3.1.	Inledning	19
3.2.	Högkvarteret (HKV)	19
3.2.1.	HKV roll i planeringen kopplat till regional stab	19
3.2.2.	Samverkansfunktionen på HKV	20
3.2.3.	Utvecklingen av civilt försvar och civil-militär samverkan	20
3.2.4.	Nuläge och vägen framåt.....	21
3.3.	Regional stab Nord (RS N)	22
3.3.1.	Organisation och roller	22
3.3.2.	Försvarsplaneringsverksamhet.....	22
3.3.3.	Utmaningar och förbättringsområden	24
3.3.4.	Vägen framåt.....	25
3.4.	Regional stab Mitt (RS M)	25

3.4.1.	Organisation och roller	25
3.4.2.	Försvarsplaneringsverksamhet	26
3.4.3.	Utmaningar och förbättringsområden	28
3.4.4.	Vägen framåt.....	30
3.5.	Regional stab Väst (RS V)	31
3.5.1.	Organisation och roller	31
3.5.2.	Försvarsplaneringsverksamhet	31
3.5.3.	Utmaningar och förbättringsområden	33
3.5.4.	Vägen framåt.....	34
3.6.	Regional stab Syd (RS S)	35
3.6.1.	Organisation och roller	35
3.6.2.	Försvarsplaneringsverksamhet	35
3.6.3.	Utmaningar och förbättringsområden	37
3.6.4.	Vägen framåt.....	38
4.	Slutsatser och diskussion	39
4.1.1.	Nuläget i RS försvarsplaneringsverksamhet.....	39
4.1.2.	Identifierade behov och utmaningar	40
4.1.3.	Vägen framåt.....	41
5.	Litteraturlista	43
Bilaga		44

1. Inledning

FOI har inom ramen för studien stöd till militärstrategisk inriktning (SMI) 2015 fått i uppdrag av Försvarmakten att i två steg stödja LEDS INRI med 1) analyser av samverkan militärt-civilt och hur ett nytt totalförsvarskoncept i rådande säkerhetspolitiska läge, inom ramen för en samlad säkerhetsstrategi, kan utformas samt 2) att bredda tidigare studier och även omfatta de krav som den framtida hotbilden med såväl påverkansoperationer som väpnat angrepp kan komma att ställa för att skapa ett robust samhälle till stöd för civilt- och militärt försvar och civil-militär samverkan.”¹

Den här rapporten omfattar den första delen av uppdraget och fokuserar på de regionala stabernas försvarsplanering.

1.1. Syfte, metod och avgränsningar

1.1.1. Syfte

Syftet med föreliggande studie är att beskriva nuläget i de regionala stabernas arbete med försvarsplanering och den samverkan som sker med andra delar av Försvarmakten samt med regionala och lokala aktörer inom det civila försvaret.

Frågeställning

Hur genomför, bearbetar och omsätter RS försvarsplaneringen gentemot övriga intressenter - dels internt inom Försvarmakten, dels visavi myndigheter och andra aktörer inom det civila försvaret?

¹ Försvarmaktens studie- och konceptutvecklingsplan 2015, FM2014-11124:1, s. 31.

1.1.2. Metod

Studien har genomförts genom litteratur- och dokumentstudier samt intervjuer med relevanta aktörer inom Försvarsmakten. Intervjuerna utfördes med en kvalitativ ansats. När det gäller de regionala staberna kontaktades cheferna för respektive stab som sedan fick utse en representant. Detta har medfört att det är vissa skillnader i vilken roll intervjupersonerna har i sina respektive staber (se bilaga).

Fyra intervjuer genomfördes inledningsvis med representanter för ledningsstaben och insatsstaben på HKV i syfte att få en övergripande bild av försvarsplaneringen kopplat till civil-militär samverkan och de regionala stabernas arbete. Fyra intervjuer genomfördes med representanter från de regionala staberna (RS). Av dessa var två telefonintervjuer (RS Nord samt RS Väst) medan övriga, RS Mitt och RS Syd genomfördes vid RS Mitt på Livgardet respektive HKV.

Det centrala har varit intervjupersonernas beskrivningar av försvarsplaneringen i de regionala staberna, den samverkan som bedrivs samt hur man ser på vägen framåt. Även om de övergripande frågeområdena var desamma för samtliga fördes olika resonemang under intervjuerna, vilket medför att beskrivningarna inte är jämförbara sinsemellan. Trots detta finns exempel på områden som lyfts fram i samtliga intervjuer. Resultatet bör ses som ett nedslag i de regionala stabernas försvarsplaneringsverksamhet och som en beskrivning av läget i respektive regional stab våren, sommaren 2015.

1.1.3. Avgränsningar

Studien fokuserar på Sveriges nationella försvar och tar därför inte upp internationella insatser eller samarbeten. Studien behandlar regional nivå, den nationella nivån behandlas inte annat än som bakgrund till de regionala stabernas försvarsplanering.

2. Försvarsplanering

Syftet med följande kapitel är att ge en kort beskrivning av utvecklingen gällande synen på försvaret av Sverige, regeringens styrning gällande försvarsplaneringen samt en bakgrund till förutsättningar för civil-militär samverkan inom ramen för försvarsplanering.

2.1. Fokus på närområdet och nationellt försvar

2.1.1. Återtagande av försvarsplaneringen – en kort resumé

I början av 2000-talet nedprioriterades Försvarsmaktens försvarsplanering och enligt Riksrevisionens granskning av Försvarsmaktens omställning behandlades inte frågorna återigen förrän i samband med budgetpropositionen för 2010. Då beskrev regeringen hur planeringen varit eftersatt under cirka tio år och utan en samlad process.² Enligt Riksrevisionen är Försvarsplanen 2013 den första fullständiga försvarsplan som uppfyller regeringens krav sedan anvisningarna om försvarsplanering från 2011.³

Försvarsmakten fick uppgiften att återuppta försvarsplaneringen i och med inriktningspropositionen 2009.⁴ MSB fick i sin tur ett uppdrag i regleringsbrevet för 2012 att dels samverka med Försvarsmakten med anledning av Försvarsmaktens inrättande av de fyra regionala staberna, dels att delta i Försvarsmaktens arbete med försvarsplaneringen.⁵ MSB har dock i likhet med andra centrala myndigheter och länsstyrelser

² Försvarsmaktens omställning. RiR 2014:4. Dnr: 31-12-1522. s. 80.

³ Försvaret – en utmaning för staten Granskningar inom försvarsområdet 2010–2014 RiR 2014:8, s. 41.

⁴ Ett användbart försvar. Prop. 2008/09:140.

⁵ Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2011-12-20.

saknat planeringsanvisningar från regeringen i form av omfall med scenarier, hotbeskrivningar etc. som inriktar arbetet.

De fyra regionala staberna inrättades 2013 i samband med att regeringen i och med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2009⁶ åter riktade fokus mot närområdet och det territoriella försvaret av Sverige. De regionala staberna har bl.a. till uppgift att leda hemvärnsförband och vara en samverkanspartner till civila myndigheter, organisationer och företag inom regionen. Chef för regional stab är en tillikabefattning för en regementschef.

2.1.2. Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015

Regeringen hänvisar i inriktningsbeslutet 2015 till den försämrade säkerhetspolitiska situationen i Europa och konstaterar att det enskilt viktigaste under beslutsperioden 2016 t.o.m. 2020 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden samt att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret.⁷ Enligt regeringen bör det civila försvaret inledningsvis inom ramen för befintliga resurser prioritera uppgiften att planera stöd till Försvarsmakten vid höjd beredskap.⁸

Exempel på ytterligare delar i inriktningsbeslutet som kan komma att påverka såväl RS och försvarsplaneringen som civila myndigheters beredskapsplanering är utpekandet av Stockholmsområdet, Gotland, Östersjöinloppen och Nordkalotten som strategiskt viktiga områden.⁹ Bland annat kommer en framskjuten ledningsfunktion avsedd för Gotland att utvecklas, en funktion som kommer att inordnas under RS Mitt.¹⁰

Regeringen beslutade den 10 december 2015 att Försvarsmakten, MSB och övriga berörda civila myndigheter ska återuppta en sammanhängande planering för totalförsvaret vilket ska redovisas senast 10 juni 2016. Försvarsmakten och MSB ska dessutom redovisa ett förslag till en grundsyn som ska omfatta principer för samordning,

⁶ Prop. 2008/09:140.

⁷ Prop. 2014/15:109 s. 12.

⁸ Prop. 2014/15:109 s. 12.

⁹ Prop. 2014/15:109 s. 46.

¹⁰ Prop. 2014/15:109 s. 83.

prioriteringar och resursförstärkningar inför och under höjd beredskap och ytterst i krig. Senast 10 juni 2017 ska en bedömning av Försvarmaktens behov av stöd från andra myndigheter och en bedömning av myndigheternas möjligheter att tillhandahålla stöd redovisas.¹¹ Detta är en viktig styrsignal till främst de civila myndigheterna som tidigare saknats. En slutsats är att den obalans som funnits mellan Försvarmakten och de civila myndigheterna när det gäller kan därmed komma att rättas till och att totalförsvaret definitivt är tillbaka.

2.2. Försvarsplanering inom Försvarmakten

Försvarmakten ska enligt förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarmakten ha en aktuell operativ planering för sina uppgifter. Planeringen ska omfatta alla resurser som är nödvändiga för att genomföra Försvarmaktens verksamhet. Försvarmakten ska även samordna beredskapsplanläggningen och den operativa planläggningen med motsvarande planläggning inom övriga delar av totalförsvaret.

Regeringen beslutar om anvisningar för försvarsplaneringen med utgångspunkt i det säkerhetspolitiska läget, målen för det militära försvaret, Försvarmaktens uppgifter samt beredskaps- och tillgänglighetskrav.¹² Preciseringar av uppgifterna framgår av regeringens anvisningar för försvarsplanering. Krav på beredskap, det vill säga krav på hur snabbt Försvarmakten ska kunna påbörja att lösa sina uppgifter framgår av regeringens inriktningsbeslut för Försvarmakten, gällande regleringsbrev och särskilda regleringsbeslut.¹³

Enligt militärstrategisk doktrin omfattar försvarsplaneringen ett stort antal aktiviteter med den operativa planeringen som den gemensamma

¹¹ www.regeringen.se ”Regeringen beslutar om återupptagen totalförsvarsplanering” (2015-12-10).

¹² Prop. 2014/15:109 s 63.

¹³ *Riksrevisionens rapport om bemanningen av marinens och flygvapnets stående insatsförband* Skrivelse 2012/13:97.

kärnverksamheten.¹⁴ Som utgångspunkt för operativ planering och beredskapsplanering gör Försvarsmakten en övergripande strategisk försvarsplanering bland annat utifrån ett antal scenarier som omfattar såväl nationella som internationella dimensioner.

Försvarsplaneringen delas in i förberedande planering och krisplanering. Den förberedande planeringen delas i sin tur in i grundoperationsplanering (för att kunna höja beredskapen på bred front) och omfallsplanering (för att kunna hantera vissa prioriterade tänkbara händelser). Krisplanering handlar om att kunna hantera pågående eller nära förestående verkliga utmaningar och hot, inklusive olika typer av incidenter.¹⁵

De regionala staberna genomför i sin tur försvarsplanering på uppdrag av chefen Insats.

2.2.1. Ledningsförhållanden och uppgifter för RS

Chef för regional stab (C RS) är områdesansvarig chef och leder territoriell verksamhet inom eget område. C RS är direkt underställd chef till chefen Insats och ska verka både på taktisk och på operativ nivå. De taktiska cheferna för armén, flygvapnet samt marinen är sidoordnade chefer till C RS. C RS lyder under chefen Insats (operativ chef) och/eller taktisk chef vid insatser och territoriell verksamhet. Hemvärnsförband inom militärregionen lyder under C RS i respektive militärregion avseende insatser och territoriell verksamhet.¹⁶

De fyra regionala staberna bör enligt regeringen bidra till Försvarsmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter genom att utöva territoriell ledning, leda hemvärnsförbanden och ge stöd till samhället. I fredstid har de regionala staberna till uppgift att samverka med övriga samhället i respektive region, att leda säkerhets- och underrättelsetjänsten, genomföra regional försvarsplanering samt samordna territoriell verksamhet. De regionala staberna leder inom respektive region militär verksamhet vid nationella krissituationer och

¹⁴ *Militärstrategisk doktrin* MSD 12 s 155.

¹⁵ "Försvarsplanering" www.forsvarsmakten.se (2015-09-08).

¹⁶ *Försvarsmakten Operativ Doktrin 2014*.

vid stöd till samhället, såvida inte insatserna leds av annan chef. Vid höjd beredskap och då ytterst i krig, har den regionala staben territoriellt ansvar inom regionen och leder hemvärnsförbanden.¹⁷

2.3. Beredskapsplanering inom det civila försvaret

Enligt det försvarspolitiska inriktningsbeslutet i juni 2015 ska inriktningen av Försvarsmaktens försvarsplanering vara en utgångspunkt i planeringen för det civila försvaret.¹⁸ Det civila försvaret ska ta sin utgångspunkt i samhällets krisberedskap och dess strukturer och processer bör enligt regeringen så långt möjligt även användas i planeringen av det civila försvaret. I inriktningspropositionen föreslås bl.a. att den samverkan som nu sker inom krisberedskapen också bör omfatta planeringen för det civila försvaret samt att det underlag som myndigheternas risk- och sårbarhetsanalyser utgör även ska omfatta höjd beredskap.¹⁹ Det faktum att myndigheter på olika nivåer liksom privata aktörer är självständiga gentemot varandra innebär att det inte, som inom Försvarsmakten, finns en top-down beslutad arbetsordning eller motsvarande hierarkisk styrning av planeringen inför höjd beredskap. Ansvars- och närhets- och likhetsprinciperna (se faktaruta) utgör viktiga grundpelare inom krisberedskapen. Centrala myndigheters sektorsansvar samt länsstyrelsernas och kommunernas

Ansvarsprincipen - Alla som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden, har det även i kris och vid höjd beredskap. I ansvaret ligger att samordna sin verksamhet med andra.

Närhetsprincipen - En kris ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast ansvariga. I första hand den drabbade kommunen.

Likhetsprincipen - En verksamhets lokalisering och organisation så långt som möjligt ska vara densamma såväl under normala förhållanden som under kris eller krig.

¹⁷ Prop. 2014/15:109 s. 83.

¹⁸ Prop. 2014/15:109 s. 64.

¹⁹ Prop. 2014/15:109 s. 105.

geografiska områdesansvar är centrala i krisberedskapen, liksom att tillämpningen av ansvars- och närhetsprinciperna gör kommunerna till nyckelaktörer i systemet. Regeringen pekar dock i inriktningsbeslutet 2015 på att även om ansvarsprincipen bör upprätthållas så ”kan det uppstå situationer där det utifrån ett helhetsperspektiv finns behov av att fördela befintliga samhällsresurser och prioritera försvarsansträngningarna till områden där de gör mest nytta”. Frågan om hur förmågan att prioritera och fördela av resurser på central nivå kan förbättras bereds för närvarande i Regeringskansliet.²⁰

2.3.1. Centrala myndigheter

Alla myndigheter som finns utpekade i bilagan till förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap (krisberedskapsförordningen) har ett ansvar för att kunna planera inför höjd beredskap. MSB ska dessutom enligt sin instruktion (förordning 2008:1002) se till att nödvändiga åtgärder vidtas inom befolkningsskyddet. MSB har i sitt underlag inför det försvarspolitiska inriktningsbeslutet i juni 2015 lyft fram svårigheten att göra en exakt analys av de behov som kan finnas för kommande år. Med dagens försvarspolitiska fokus på civilt stöd till Försvarsmakten beror mycket enligt MSB dels på vilket stöd det militära försvaret konkret behöver, dels regeringens inriktning.²¹ MSB har dock lyft fram några områden där man bedömer att åtgärder sannolikt kommer att behöva vidtas: Robusta akutsjukhus, robusta ledningsplatser, robust elförsörjning och telekommunikationer, robust transportinfrastruktur, robust befolkningsskydd, försörjning av livsmedel, läkemedel samt drivmedel och bränsle.²²

MSB har föreslagit för regeringen att myndighetens uppdrag tydliggörs när det gäller att se till att planering inför höjd beredskap bedrivs

²⁰ Prop. 2014/15:109 s. 106.

²¹ *Så kan det civila försvaret utvecklas och stärkas. Redovisning av regeringsuppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om det civila försvaret inför den planerade försvarspolitiska inriktningspropositionen 2015.* Dnr 2014-3277, s. 44.

²² *Så kan det civila försvaret utvecklas och stärkas. Redovisning av regeringsuppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om det civila försvaret inför den planerade försvarspolitiska inriktningspropositionen 2015.* Dnr 2014-3277, s. 46.

samordnat i enlighet med anvisningar från regeringen. Uppgiften att företräda det civila försvaret på central nivå bygger enligt MSB på att länsstyrelserna har förutsättningar att uppfylla sin roll regionalt, dvs. att vara högsta civila totalförsvarsmyndighet.²³

2.3.2. Länsstyrelser

Länsstyrelsen ska enligt förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion som högsta civila totalförsvarsmyndighet inom länet verka för att största möjliga försvarseffekt uppnås. Länsstyrelsen ska inför höjd beredskap följa upp kommunernas och landstingens beredskapsförberedelser (enligt LEH²⁴) och årligen rapportera till MSB vilka beredskapsförberedelser som vidtagits samt dess effekt.

Länsstyrelsen ska enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap, i likhet med övriga bevakningssansvariga myndigheter, i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav, planera för att kunna bedriva sin verksamhet under höjd beredskap och i sin planering samverka med övriga berörda myndigheter och aktörer.

I Riksrevisionens granskning av länsstyrelsernas arbete med krisberedskap, skydd mot olyckor och civilt försvar från oktober 2015 konstateras att nästan ingen länsstyrelse har prioriterat arbetet med civilt försvar. Samtliga länsstyrelser är överens om att resurserna inte varit tillräckliga för att utföra uppgifter inom civilt försvar och en majoritet av länsstyrelserna efterfrågar förtydliganden av vad som ligger i deras ansvar.²⁵ Riksrevisionen konstaterar dock att det pågår ett arbete på länsstyrelserna med att utveckla och stärka det civila försvaret.

²³ *Så kan det civila försvaret utvecklas och stärkas. Redovisning av regeringsuppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om det civila försvaret inför den planerade försvarspolitiska inriktningspropositionen 2015. Dnr 2014-3277, s. 4.*

²⁴ Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

²⁵ RiR 2015:18 *Länsstyrelsernas krisberedskapsarbete Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar*. s. 39.

2.3.3. Kommuner och landsting

Kommunerna är geografiskt områdesansvariga på lokal nivå och har i enlighet med de tre principerna för krisberedskap som redovisats ovan en nyckelroll i krisberedskapssystemet. Enligt lag²⁶ ska kommuner och landsting vidta de förberedelser och den planering som behövs för verksamheten under höjd beredskap inklusive information om krigsorganisation och tjänstgörande personal. Kommunerna är även skyldiga att hålla länsstyrelsen underrättad om beredskapsförberedelser m.m. Enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) har kommunerna ansvar för räddningstjänst även under höjd beredskap, inklusive röjning av farliga områden, indikering och sanering. Räddningstjänsten ska vidare enligt LSO även delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningsskydd.²⁷ I likhet med länsstyrelsen har kommunerna mandat att vidta särskilda åtgärder avseende planering och inriktning av verksamhet som ska upprätthållas under höjd beredskap.²⁸

Enlig Riksrevisionens granskning av länsstyrelserna från oktober 2015 efterfrågar kommuner och landsting stöd från länsstyrelserna, framför allt vad gäller övningar och utbildningar. Granskningen indikerar också att kommuner uppfattar att de inte fått tillräckligt stöd i sitt arbete, vare sig av länsstyrelserna eller av MSB t.ex. när det gäller hjälp att prioritera insatserna inom krisberedskapen.²⁹ Mot bakgrund av detta är en central fråga hur kommuner och landsting ska involveras i arbetet med civilt försvar.

²⁶ Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

²⁷ Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, kap 8.

²⁸ Prop. 2014/15:109 s. 105.

²⁹ RiR 2015:18 *Länsstyrelsernas krisberedskapsarbete Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar.* s 23.

3. Försvarsplanering – nuläget i de regionala staberna

3.1. Inledning

Intervjustudien avser att beskriva nuläget gällande de regionala stabernas försvarsplanering kopplat till samverkan med övriga delar av Försvarsmakten samt regionala civila aktörer, främst länsstyrelserna. Inledningsvis ges en kort beskrivning av HKV:s roll utifrån intervjuerna på HKV. Därefter presenteras resultatet av intervjustudien samt sist en analys och diskussion. Det bör nämnas att studien baseras på ett fåtal intervjuer fyra på HKV samt en intervju per regional stab³⁰ (se avsnitt 1.1.2 Metod).

I redovisningen av resultatet återges citat i kursiv stil.

3.2. Högkvarteret (HKV)

3.2.1. HKV roll i planeringen kopplat till regional stab

Den strategiska nivån på HKV ger inriktningar och långsiktiga beslut som därefter ska omsättas. Till grund för de regionala stabernas planering ligger grundoperationsplanen samt de omfall och direktiv som insatsstaben ger till regional stab. De fyra regionala staberna utgör HKV regionala resurser. Insatsstabens J 5/7 (planering och övning) gör de långsiktiga planerna och ansvarar för försvarsplaneringen. De regionala staberna inkluderas i denna planering. När det sedan gäller att ge order direkt till staber och förband så går detta via insatsstaben J 3. Insatsstaben J9 RUST har samverkan som funktionsansvar och i denna roll samlar man de regionala stabernas samverkansdelar två

³⁰ Se bilaga.

ggr/år till funktionsmöten. Mötena avhandlar varierande frågor rörande samverkan som funktion och om utvecklingsbehov.

3.2.2. Samverkansfunktionen på HKV

Insatsstabens samverkansavdelnings planeringssektion har till uppgift att vara en facilitator för funktionen samverkan inom insatsledningen. De ska bl.a. se till att de behov av samverkan som finns mellan insatsledningen och andra aktörer tillgodoses. Det betyder att de skapar förutsättningar för och att former finns för samverkan. Sedan är det upp till andra avdelningar på HKV att använda dessa samverkanskanaler. Arbetet sker strukturerat:

Vi uttrycker det i dag i en samverkansmatris som beskriver vem som samverkar med vem i vilka frågor. Det blir därmed även tydligare för dem vi samverkar med, de upplever att de har en ingång till en aktör och slipper ha kontakt med flera olika avdelningar i samma fråga.³¹

De regionala staberna har till uppgift att etablera nätverk och kontaktytor med de civila aktörer som finns inom respektive region både som en förberedelse för insats eller försvarsplanering och för planering till stöd för civil verksamhet. Inom HKV har man gjort planer för dammhaveri och höga vattenflöden samt kärnteknisk olycka och man arbetar nu med en stödplan för pandemi. Utifrån dessa operativa planer utarbetar sedan de regionala staberna taktiska planer.

3.2.3. Utvecklingen av civilt försvar och civil-militär samverkan

Inom ramen för försvarsplaneringen pågår sedan 2 ½ år ett projekt om civilt försvar på central nivå med representanter från Försvarsmakten och MSB. Projektet omfattar myndighetsledningsnivån och den operativa nivån. Det arbete som påbörjats mellan MSB och Försvarsmakten ska enligt MSB fortsätta och utvecklas. Syftet är att skapa gemensamma grunder för samordnad planering (grundsyn)

³¹ Intervju med Kenneth Tillberg, chef Insatsstabens samverkansavdelnings planeringssektion.

vilket enligt MSB underlättar samordning av den fredstida civil-militära planeringsverksamheten inför höjd beredskap. Vidare är syftet att under höjd beredskap kunna samordna civil-militär verksamhet, primärt genom på förhand gjorda prioriteringar med fokus på verksamheter och resurser som är särskilt kritiska för stödet till Försvarsmakten.³² På regional nivå utvecklas parallellt samverkan mellan länsstyrelserna och de regionala staberna.

Försvarsmakten stödjer utvecklingen av civilt försvar och deltar i olika sammanhang för att informera om Försvarsmakten och främja det gemensamma arbetet med civila aktörer mot ett nytt totalförsvar. Försvarsmakten deltar även i de samverkansområden som skapats för att främja ett robustare samhälle. Bland annat deltar Försvarsmakten i den grupp inom samverkansområde geografiskt områdes ansvar (SOGO) som arbetar med frågor om civilt försvar.³³

3.2.4. Nuläge och vägen framåt

Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet från juni 2015 beskrivs av de intervjuade som en ambitionshöjning, inte minst när det gäller civilt försvar och dess mål att stödja Försvarsmakten. Sannolikt kommer det att ta tid att nå praktisk färdighet i det nya totalförsvaret vilket kräver nya medel och metoder för att tillgodose behoven från både civilt och militärt försvar. Exempelvis ställer den stora andelen kommersiella aktörer i försörjningen av varor och tjänster, ställer t.ex. nya krav. Kortfattat kan sägas att det finns behov av ny kunskap för att utveckla ett modernt totalförsvar. Enligt Försvarsmakten krävs därför ytterligare analyser och studier inom området.

En annan viktig faktor är personalfrågan t.ex. att undvika att krigsplacera eller inteckna samma individer för uppgifter samtidigt i både civilt och militärt försvar, något som kräver koordinering. Den

³² MSB, (2014). *Så kan det civila försvaret utvecklas och stärkas. Redovisning av regeringsuppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om det civila försvaret inför den planerade försvarspolitiska inriktningspropositionen 2015*. Dnr 2014-3277. s. 63.

³³ Intervju med Kenneth Tillberg, chef Insatsstabens samverkansavdelnings planeringssektion.

civila och militära utvecklingen blir sannolikt mest effektiv om den kan hanteras i en övergripande planering med vissa gemensamma delmål efter hand.³⁴ Med en gemensam övergripande plan kan man gå stegvis framåt i en förutsägbart riktning. I ett nationellt perspektiv är det angeläget att vara mycket tydlig i resultatstyrningen annars riskerar man enligt Försvarsmakten att utvecklingen mot ett modernt totalförsvar stannar av eller uteblir helt.³⁵

3.3. Regional stab Nord (RS N)

3.3.1. Organisation och roller

Militärregion Nord (MR N) omfattar Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län (sammanlagt 44 kommuner). RS N finns vid Norrbottens regemente, I 19, i Boden. C RS N är även regementschef på I 19.

Enligt RS N har det varit lite olika skärning mellan de regionala staberna. Vid RS N har vissa uppgifter förts över från regementet till den regionala staben, framför allt när det gäller produktionsledning gentemot Hemvärnet. Detta innebär att rena produktionsfrågor som utbildning, krigsförbandsövningar, materielfrågor mm. som normalt ligger på organisationsenheterna nu ligger på den regionala staben. Konsekvensen av detta blir att RS N, främst inom logistik och samband, får hantera mycket produktionsfrågor trots att man egentligen är en insatsstab.

3.3.2. Försvarsplaneringsverksamhet

Enligt RS N är de styrningar som ges från HKV lika för de fyra regionala staberna och man upplever att insatsstaben här försöker vara tydliga. Dock kan uppgiften skilja sig åt beroende på i vilken

³⁴ Intervju med Kenneth Tillberg, chef Insatsstabens samverkansavdelnings planeringssektion.

³⁵ Intervju med Kenneth Tillberg, chef Insatsstabens samverkansavdelnings planeringssektion.

geografisk del av landet man befinner sig – inom MR N finns t.ex. mycket infrastruktur som är av vitalt intresse för hela landet.

Enligt RS N finns inga problem i samarbetet med de olika organisationsenheterna inom regionen. Även när det gäller länsstyrelsen och myndigheterna regionalt, framför allt Trafikverket, KBV, Sjöfartsverket och Polisen, upplever RS N att samarbetet fungerar bra.

RS N påbörjade initieringen av försvarsplaneringen 2014. Arbetet leds av plan- och samverkansfunktionen med stöd av stabschefen. Vid behov av specifika kompetenser tar man in de olika funktionerna. Inledningsvis beskrev man för de civila aktörerna vad försvarsplanering innebär, vad Försvarsmakten vill genomföra och vilka områden som behöver diskuteras.

*Vi har inte på regional nivå stött på något problem utan vi har tagit några små steg. Vi har börjat utifrån de planverk som finns idag och närmat oss de civila. Det har ju inte skett någon regelrätt gemensam planering ännu, men vi har diskuterat vissa frågeställningar och hur vi ska gå vidare.*³⁶

Under 2015 har man fördjupat planeringen och utgått ifrån grundoperationsplaner och de uppgifter RS N fått av högre chef vilket bl.a. innebär samverkan med civila aktörer. Målet är att tillsammans med dessa stärka totalförsvarsförmågan. Som ett led i detta planerar man att delge länsstyrelserna i regionen grundoperationsplanen. Enligt RS N är inte försvarssekretess något större problem och man anser att länsstyrelserna behöver få del av planeringen och delta i övningar för att kunna ge stöd.

Vi har gjort en ordentlig analys och plockat bort de delarna i planen som länsstyrelsen inte behöver ha. Men i stora delar, de måste veta

³⁶ Intervju med Kennet Larsson, RS N.

*hur vi tänker och planerar – hur ska de annars kunna stödja oss? Det blir något slags moment 22.*³⁷

Inom RS N har staben och förbanden hittills klarat sig med de resurser och den grundoperationsplan som tagits fram. Men ska man komma längre så krävs enligt RS N en tydlig inriktning, hur högre chef (chefen Insats) tänker och vill utnyttja sina resurser samt vad han anser viktigt. Och där är man inte riktigt ännu.

3.3.3. Utmaningar och förbättringsområden

- Kunskapsöverföring

Det är enligt RS N viktigt att börja med kunskapsutbyte civil-militärt, utbyta information och att lära av varandra. Begreppsanvändning är ett område där det finns ett stort behov av kunskap och som man inom staben arbetar kontinuerligt med.

- Ledning

När det gäller ledning konstaterar RS N att givet de förutsättningar som finns idag får civila respektive militära delar själva leda sina egna insatser även upp i hotskalan eftersom det saknas gemensamma ledningsplatser.

- Logistik

Logistiken är enligt RS N en stor utmaning efter omorganisationen inom logistikområdet och mycket av planeringen handlar om logistikfrågor.

³⁷ Intervju med Kennet Larsson, RS N.

Jag kan bara konstatera hur det är när vi ska planera. Det blir svårt att få grepp om det där. Där är vi inte framme på långa vägar - även om man börjat ta i frågorna.³⁸

- Överföra krypterat material

Att överföra större mängder krypterat material kan enligt RS N bli ett problem i framtiden. Inom Försvarsmakten finns vana och rutiner för detta vilket saknas hos de civila som kan behöva utbildning och övning.

3.3.4. Vägen framåt

Enligt RS N kommer det sannolikt att bli mer och mer acceptans och förståelse när det gäller försvarsplaneringen, samtidigt som de civila myndigheterna kan förväntas ställa ökade krav på tydlighet från Försvarsmaktens sida när det gäller behovet av stöd.

3.4. Regional stab Mitt (RS M)

3.4.1. Organisation och roller

Militärregion Mitt (MR M) omfattar Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Gotlands, Västmanlands, Dalarnas och Gävleborgs län. Regionen omfattar 78 kommuner. Den regionala staben finns vid Livgardet i Kungsängen norr om Stockholm. C RS M är även chef för Livgardet.

Inom MR M finns Stockholm och Gotland, vilket präglar regionen.

Vi har befolkningskoncentrationen – har väl ¼ av landets befolkning här. Vi har transport och förbindelser, midjan, vi har rikets ledning i

³⁸ Intervju med Kennet Larsson, RS N.

*alla avseenden, byggnader av symbolvärde, vi har en massa myndigheter och funktioner för nationen som sitter i Stockholm. Och så att Gotland ligger där det ligger.*³⁹

RS M skiljer sig något från övriga regionala staber i och med att man har något fler anställda officerare. Det betjädningsförband som ska se till att det finns samband, transporter mm. inom RS utgörs av en hemvärnsledningspluton. Det finns även några utpekade specialplutoner inom RS M; en pionjärpluton dvs. fältarbetskompetens, en CBRN-pluton, en trafikpluton samt en granatkastarpluton för indirekt eldunderstöd.

När det gäller synen på den regionala stabens huvuduppgifter hänvisar RS M till krigsförbandsspecifikationen (KFS) bl.a. ingår att samverka med det civila samhället, att leda underrättelse- och säkerhetstjänst och att upprätthålla den beredskap som högre chef anbefallt. I vardagen är det skyddsobjekten som är huvudfokus, med bevakning som sköts av insatsberedda skyddsstyrkor som organiseras med soldater ur krigsförbanden. En annan uppgift är samverkan med allt ifrån chefen Insats och länsstyrelsenivån till att leda patruller på uppdrag.

*Det är inte vi som leder kriget här men vi ska se till att de taktiska cheferna för ATS, MTS och FTS, ska kunna genomföra kriget. Vi är oljan i maskineriet mellan den civila och den militära delen.*⁴⁰

3.4.2. Försvarsplaneringsverksamhet

Insatsstabens planering beskrivs som den regionala stabens motor och utgör underlag för att genomföra regional försvarsplanering. RS M genomför försvarsplanering för olika konfliktnivåer. De högre konfliktnivåerna innebär t.ex. att hemvärnsförbanden vid ett hemvärnslarm går direkt till sina platser och att alla har sina tilldelade uppgifter. RS M har även förberett för att kunna ta emot hemvärnsförband ifrån andra regioner. Man ska också i vissa fall kunna leda andra krigsförband, även om det främst är en uppgift för armétaktisk chef eller chefen Insats.

³⁹ Intervju med Jonas Fröberg, RS M.

⁴⁰ Intervju med Jonas Fröberg, RS M.

Enligt RS M genomförs försvarsplaneringen genom rent planarbete och genom att delta i olika övningar, något som redan idag upplevs ta mycket kraft. Till detta kommer samverkan kring höjd beredskap gentemot länsstyrelserna och andra regionala civila organisationer, något som förväntas öka i omfattning:

Vi hade ett möte med alla sju länsstyrelser för två veckor sedan. Det är med skräckblandad förtjusning vi ser fram emot att matcha sju länsstyrelser. Och var och en har dessutom sin prägel.⁴¹

RS M genomförde ett regionalt informationsmöte med de sju länsstyrelserna i juni 2015, där även MSB deltog. Man planerar också ett möte i höst för att prata ihop sig begreppsmässigt mm.

Jag tänker att vi lägger ut en karta på bordet och ritar: Det här är ett militärt operationsområde. Utgångsläget är att det ska vara utrymt inom sju dagar. Vad innebär det för ditt län? Man måste få börja tänka praktiskt på något sätt. Vad ser du framför dig? Oj, i den där tätorten bor det 70 000. Och vi bedömer att det kommer att bli strid i den staden och att det är rimligt att den utryms. Vart ska de ta vägen? Vilka vägar ska ni använda och vilka ska vi använda? Var finns sjukvårdsresurserna, var finns transportresurserna? Hur får vi livsmedel till de här människorna och vart ska de ta vägen?⁴²

RS M tror att det sannolikt blir en länsvis fortsättning på utvecklingen eftersom alla län har sina speciella förutsättningar. I planeringen tillkommer dessutom landstingen och andra organisationer som verkar regionalt, t.ex. Trafikverket som bl.a. förfogar över broresurser samt ansvariga för järnvägen.

När det gäller kommunerna pågår idag inget konkret samarbete när det gäller planering inför höjd beredskap. Det är heller inte klarlagt vilken militär nivå som ska samverka med enskilda kommuner.

⁴¹ Intervju med Jonas Fröberg, RS M.

⁴² Intervju med Jonas Fröberg, RS M.

3.4.3. Utmaningar och förbättringsområden

- Gotland

Att hantera Gotland kommer enligt RS M att bli en utmaning. Riksdagen har beslutat att Försvarsmakten ska ha en framskjuten ledning från RS M på Gotland samt mer operativa resurser, vilket sannolikt kommer att ställa nya och ökade krav på RS M samt generera ett ökat behov av samordning.

Enligt RS M finns redan idag ett stort behov av samordning. På Gotland finns F 17 G (flygets detachement på Gotland) och Marinen som har behov av baseringsmöjligheter. För logistiken finns FMV och FMLOG. Andra förband är Försvarsmaktens telenät- och marktelefonförband (FMTM) samt Hemvärnet. Inriktningsbeslutet från juni 2015 innebär att det tillkommer bl.a. en stridsgrupp och en framskjuten ledning.

Och förutom de militära aktörerna så har du ju även de civila; länsstyrelse, kommun, polis, räddningstjänst etc. allt det ska ju hanteras också. Så i dagsläget har vi gjort så här, trots att vi inte har den uppgiften, att vi har ett dedicerat team som vi kan skicka över redan idag för att stödja samordningen på ön tidigt.⁴³

Det finns en osäkerhet kring hur beslutet om framskjuten ledning ska tolkas, om det ska tas personal inom ramen för RS M:s ordinarie resurser eller om Försvarsmakten ska anställa fler. Enligt RS M är det även oklart huruvida personal ska vara placerad på Gotland permanent. Ett arbete som leds av HKV pågår för närvarande för att utreda detta.

- Resurser

Enligt RS M är man i behov av vissa specifika resurser. I Stockholm har man, bortsett från den rena bevakningsuppgiften, behov av trafikdirigeringshjälp i en konfliktsituation t.ex. för att kunna visa

⁴³Intervju med Jonas Fröberg, RS M.

inkommande förband vägen. Det anses viktigt att kunna ge information om att en bro är sprängd och hänvisa till en alternativ väg. Enligt RS M ingår en trafikpluton i Stockholmsbataljonen, men man påpekar att det är en sådan pluton och att det skulle behövas flera.

Enligt RS M är skärgårdsmiljön problematisk eftersom de sjögående resurserna är så få, vilket medför att framför allt gränstorna mellan land och sjö (skärgårdsmiljön) kan vara svåra att hantera effektivt.

- Logistik

När det gäller omorganisationen av försvarslogistiken behöver Försvarsmakten tänka om enligt RS M. Man har introducerat ett civilt tänkesätt med delivery-on-time som inte stödjer den verksamhet Försvarsmakten ska bedriva. Enligt RS M är det viktigt att kunna ha lager om man ska klara sina uppgifter. Det måste få kosta pengar att ha beredskap.

- Avregleringar inom samhällsviktiga verksamheter

En fråga som lyfts av RS M är hur samhället förändrats i och med de omfattande avregleringar som genomförts inom tidigare offentlig samhällsviktig verksamhet. Resultatet av detta leder i många fall till problem.

Ta t.ex. Arlanda som Swedavia har. När jag började i Försvarsmakten kunde vi åka till Arlanda och snabbt komma in och göra rekognoseringar och enklare övningsarrangemang. Idag finns inte ett uns av intresse att vi ska störa dem. Frågan är om man måste justera i regelverket. Luftfartsverket kanske måste gå in och möjliggöra krigsplanläggning i anslutning till viktiga flygplatser.⁴⁴

- Prioriteringar

⁴⁴ Intervju med Jonas Fröberg, RS M.

Enligt RS M behöver Försvarsmakten bli bättre på att hantera prioriteringsfrågor, t.ex. när det gäller vilka skyddsvärda anläggningar som ska ges förtur. RS M anser dock att man, eftersom alla är skolade i samma (militära)system, sannolikt gör liknande avvägningar men att det även är en resursfråga, att ha kraft att göra detaljerade analyser.

Mobilisering är ett annat område som enligt RS M kan bli resursmässigt problematiskt. Om regeringen anbefaller höjd beredskap innebär det att hemvärnsförbanden går till redan givna uppgifter, dvs. skydd av olika anläggningar. Samtidigt har Försvarsmakten behov av att kunna skydda själva mobiliseringen, något som kan kräva extra resurser. Om behov finns av att använda Hemvärnet till uppgiften skulle detta kunna innebära besvärliga omprioriteringar.

3.4.4. Vägen framåt

RS M anser att det är positivt att Försvarsmakten nu växer. De regionala staberna är ett exempel, ett annat att man kommer att sätta upp den 12:e motoriserade skyttebataljonen på Livgardet. Ett tredje är beslutet om resurser till Gotland. RS M påpekar att skyttebataljonen och stridsgruppen till Gotland är nya förband, inte taget från någon annanstans. Även om det inte är tillräckligt anser man det i alla fall är ett mycket positivt trendbrott.

När det gäller prioriteringar mellan olika områden föreslår RS M elförsörjningen som ett område att starta med, dels eftersom i princip all verksamhet är elberoende, dels eftersom området enligt RS M är okontroversiellt. Möjligheterna att skapa gemensamma lägesbilder är ett annat viktigt område. När det gäller bristerna i inriktning uppifrån har man enligt RS M ändå kommit ganska långt i arbetet med försvarsplaneringen.

3.5. Regional stab Väst (RS V)

3.5.1. Organisation och roller

Militärregion väst (MR V) omfattar Västra Götalands, Hallands, Örebro och Värmlands län. Regionen omfattar 83 kommuner. Den regionala staben finns vid Skaraborgs regemente, P 4 i Skövde. Inom MR V finns tio olika förband, skola och centra.

3.5.2. Försvarsplaneringsverksamhet

RS V beskriver försvarsplaneringen delvis som klassiskt stabsarbete. När RS V får en uppgift från chefen Insats att hantera försvarsplaneringen så sker en parallellitet, där personalen i RS planeringsfunktion kallas till planering på Insatsstaben och är med när de utarbetar sin plan. Detta är enligt RS V ett sätt att korta ledtiderna, och att få en bra förståelse för högre chefs uppgift. Den planeringsuppgiften tar man sedan med sig till den regionala staben och påbörjar ett planeringsarbete. C RS V redovisar sin syn på storheter i planeringen, på ett önskat slutläge samt taktisk idé. Staben genomför sedan ett analysarbete i flera steg där C RS V:s roll bl.a. är att göra avdömningar samt ge rekommendationer och råd.

Inom RS V poängterar man att den regionala staben bara är en del av verksamheten och det är MR V – krigsförbanden och alla där ingående delar, som är centrala. En viktig del i RS V:s arbete är att se till att underställda chefer kommer in i planeringen på ett bra sätt. Även utbildningsgruppschefer samt regementets beredskapshandläggare deltar i arbetet. Dessutom bjuds respektive regementschef eller flottiljchef in.

När det gäller militär krigsplanläggning tar jag in dem i arbetet för att få en samlad och bra lägesbild – de är då med i bedömar- och analysarbetet. Sen gör jag också återkoppling till länsstyrelser, polis och räddningstjänst om det är relevant och utan att röja operationssäkerheten. Därmed har jag fångat alla militära förband, skola och centra i min region, jag har fångat mina direkt underställda

*chefer och jag får den civila dimensionen och därmed en bra gemensam lägesuppfattning kring vad det är som är viktigt.*⁴⁵

Inom ramen för den skarpa krigsplanläggningen genomförs spel där man resonerar kring olika händelseutvecklingar samt fältövningar i syfte att planeringen ska fungera, inte bara på ritbordet utan också praktiskt. Enligt RS V har man lagt ner mycket arbete och kommit långt i den militära krigsplanläggningen.

Det faktum att alla vet vad de ska göra är enligt RS V väldigt viktigt. Den taktiska idén grundar sig enligt RS V i automatik och att alla förband vet exakt var de ska inställa sig och vilken förstahandsuppgift de ska lösa. Man påpekar att det finns redundans i organisationen och att man klarar av t.ex. bristande ledning.

När det gäller de civila myndigheternas planering inför höjd beredskap finns enligt RS V ett behov av ett återtåg och man har kommit olika långt. Fokus ligger på länsstyrelserna och regionala myndigheter samt Göteborg – i övrigt klarar man inte i dagsläget att samarbeta på kommunal nivå. Däremot har man påbörjat ett arbete med landstingen. Enligt RS V finns en vilja och en ambition hos dem som arbetar med frågor kring höjd beredskap, dessutom fungerar samverkan civil-militärt generellt väldigt bra. RS V konstaterar att det idag finns en helt annan insikt än tidigare när det gäller vikten av nationellt försvar och att det hänt mycket de senaste tre åren.

Scenarier används på olika sätt i arbetet, allt ifrån väldigt konkret och handfast i en specifik fråga med hög operationssäkerhet, till generiska scenarier för att visa på sammanhang, studera samordningen och hur frågor kan hanteras. Fördelen med generiska scenarier är att fler personer kan delta och därmed sprids kunskapen till en bredare krets. Scenarier som behandlar specifika frågor med hög operationssäkerhet innebär däremot att t.ex. ett förbands förmåga och uppgifter omges av sekretess och antalet deltagare måste vara färre. RS V konstaterar:

När man är precis i startfasen av någonting, oavsett på vilken myndighet man arbetar så blir svaret ofta: ”Vi måste få all

⁴⁵ Intervju med Fredrik Ståhlberg, RS V.

information, alla måste få vara med, det krävs utbildning och någon måste ta beslut och fokusera på det där”. Alla de uttrycken, enligt min erfarenhet, handlar om att man inte har fångat frågan. Men när arbetet har kommit igång och man har identifierat frågorna så får de personer som verkligen behöver ha informationen på riktigt, de får den också på riktigt. Och då hanterar man det på ett sekretessmässigt klokt och bra sätt.⁴⁶

Enligt RS V finns en kontinuitet i det civila deltagandet i regionen. Det finns färdiga styrgrupper och arbetsgrupper gentemot länsstyrelserna m.fl. där samma personer deltar. Oavsett om det gäller försvarsplanering eller fältövning är det ofta samma personer som återkommer i sammanhang med djupare diskussioner kring sådant som har operationssäkerhet.

3.5.3. Utmaningar och förbättringsområden

- **Utbildning**

Enligt RS V ser kunskapsnivån lite olika ut när det gäller de civila myndigheterna. Grundläggande utbildning behövs i säkerhets- och utrikespolitik, vilka författningar som gäller vid höjd beredskap, kunskap om Försvarsmakten och dess roll och uppgift, scenarier samt motståndarbeskrivning etc.

- **Tid och resurser**

RS V lyfter fram det goda samarbetet civil-militärt som en framgångsfaktor men sedan handlar det om vad Försvarsmakten, länsstyrelserna etc. klarar av att göra rent konkret. Inventering av alla civila skyddsobjekt i ett län och prioritering mellan dem är exempel på tids- och resurskrävande arbete.

⁴⁶ Intervju med Fredrik Ståhlberg, RS V.

- Informationsdelning

När det gäller delning av information civil-militärt anser RS V att mycket handlar om vilka ledningssystem som finns i samhället. Att enas kring en gemensam lägesuppfattning är en utmaning när det finns olika ledningssystem som inte kan kommunicera. Då behövs enligt RS V samarbete på plats där man kan byta uppgifter på ett annat sätt än via systemen. Man påpekar också att ledningssystem måste utvecklas på central nivå och att MSB har en viktig funktion när det gäller att identifiera vilka system som behöver vara kompatibla vid en större kris eller vid höjd beredskap.

3.5.4. Vägen framåt

RS V pekar på att det stöd som ges till samhället vid fredstida kriser gör att man inom ramen för det arbetet bygger viktiga nätverk, även om detta inte är dimensionerande för Försvarsmaktens verksamhet. Dessutom ökar denna samverkan förståelsen civil-militärt vilket medför att krigsplanläggningen blir bättre samt ytterst - att civila myndigheter förstår hur de ska stödja Försvarsmakten i ett skarpt läge. Arbetet med länsstyrelser och andra regionala aktörer ges därför hög prioritet. Det är enligt RS V viktigt att alla, nu när det finns en uttalad politisk vilja, använder tiden till att komma så långt som möjligt när det gäller konkreta åtgärder. Det är nödvändigt att det avdelas både tid och pengar för att få planeringen att fungera.

Därför är den här samordningen och samverkan civil-militärt så oerhört viktig. Speciellt att hitta varandra nu, att jobba tillsammans nu innan det händer.⁴⁷

⁴⁷ Intervju med Fredrik Ståhlberg, RS V.

3.6. Regional stab Syd (RS S)

3.6.1. Organisation och roller

Militärregion Syd (MR S) omfattar Skåne, Blekinge, Kronobergs, Jönköpings, Kalmar och Östergötlands län. Regionen omfattar 84 kommuner. Den regionala staben finns vid P 7 i Revinge.

När det gäller samverkan har RS S valt att utse personal som jobbar heltid till vardags som kontaktpersoner till länsstyrelserna. RS S arbetar relativt integrerat med reservofficerare, t.ex. med att stötta olika typer av skarp verksamhet, eller när ordinarie personal är lediga. Man har valt att rekrytera reservofficerare lokalt, eftersom de känner till respektive länsstyrelse.

Enligt RS S är den absolut viktigaste uppgiften att kunna leda underställda förband oavsett om det är fred, kris eller krig - en förmåga som byggs upp genom planering, träning och övning.

3.6.2. Försvarsplaneringsverksamhet

RS S beskriver den uppdragstaktik som genomsyrar försvarsplaneringsverksamheten och den dialog som sker mellan RS S och insatsstaben kring hur arbetet ska genomföras.

*Kan vi hantera arbetsbördan på ett klokt sätt? Så är det. Vi har jättebra dialoger med insatsstaben och vi försöker ha bra dialoger neråt också.*⁴⁸

Enligt RS S ligger grundoperationsplanen som en basplatta att utgå ifrån. Det finns även en planeringsmodell, en metodik för hur olika bedömanden ska gå till. Utifrån dessa utfärdas en operationsorder där man tar hänsyn till styrningen från HKV samt den egna stabens arbete. Arbetsgrupper finns dels inom staberna, dels involveras förband och vissa organisationsenheter. Det är enligt RS S ett strukturerat arbete som pågår hela tiden.

⁴⁸ Intervju med Torkel Nordwall, RS S.

RS S kallar alla organisationsenheter, förbandschefer och utbildningsgrupper samt krigsförbandschefer två dagar i början på året. Då genomförs en revision på vad som hänt året innan samt en beskrivning av nuläget. Därefter ges information kring nya delar, uppgifter vid planläggning. Man utvärderar frågeställningar kring t.ex. skyddsobjekt, insatser mot skyddsobjekt mm.

Vartannat år genomförs förbands-KFÖ⁴⁹ vid varje hemvärnsbataljon där man får öva skalan från fred till krig. RS S ingår då i utbildningsgruppens övningsorganisation där man är en naturlig del. Vartannat år är det även ledningsträningsövning i Enköping, då de flesta hemvärnsbataljoner deltar. Där ges möjlighet att i mer detalj studera vissa frågeställningar. Hemvärdet är enligt RS S emellertid inte med i själva stabsarbetet utan ges egna uppgifter att arbeta med och återrapportera.

När det gäller samarbetet med civila myndigheter inledde RS S med ett uppstartsmöte 2013. RS S samlade de sex försvars- och beredskapsdirektörerna i regionen till en workshop hösten 2013 i syfte att börja bygga upp civilt försvar kopplat till försvarsplaneringen. RS S syn är att det civila försvaret behövs för att hantera höjd beredskap inom respektive länsstyrelses geografiska områdesansvar.

*När det gäller militärt stöd i fred tycker vi att det fungerar ganska bra. Sen skiljer det sig när det är höjd beredskap. Det är stor skillnad mot hur krisberedskapen är uppbyggd, det ändrar ju på lednings- och lydnadsförhållanden helt och hållet.*⁵⁰

RS S arbetar sedan 2013 med målbilder tillsammans med länsstyrelserna. Man har identifierat fem viktiga områden:

- 1) Att Försvarsmakten/RS S kan ta del av länsstyrelsens identifierade behov av skyddsobjekt/verksamheter (med prioriteringar) för att samhällsviktiga funktioner skall fungera vid beredskapshöjning.
- 2) Civilt stöd till Försvarsmakten/RS S verksamhet vid beredskapshöjning.

⁴⁹ Krigsförbandsövning.

⁵⁰ Intervju med Torkel Nordwall, RS S.

3) Att försvarssekretess vid behov kan utbytas mellan RS S och länsstyrelsen och hanteras på rätt sätt.

4) Gemensam syn på hotbild/scenario.

5) Gemensam syn på lagar som aktiveras vid beredskapshöjning.

Enligt RS S är 3, 4, 5 förutsättningsskapande medan 1 och 2 är leveranser. RS S har framställt mer detaljerade frågeställningar avseende punkt 1 och 2 och antas få in underlag från länsstyrelserna under 2016. Arbetet med sekretess pågår redan idag.

När det gäller gemensam syn på hotbild/scenario har RS S valt att utgå ifrån fiktiva scenarios för att belysa vissa områden. Detta innebär att man slipper sekretessproblem. Syftet är att länsstyrelserna själva ska kunna förstå hur de ska tänka kring sitt ansvar för det civila försvaret.

Under 2014 genomförde RS S möten utifrån intentionen i 5-punktslistan ovan. Man genomförde också en större informationsresa tillsammans med C RS S till varje länsstyrelse där även representanter från kommuner och andra aktörer deltog. Några veckor efter inriktningspropositionen 2015 genomfördes ett möte i konstellationen försvarsdirektörer/beredskapsdirektörer.

3.6.3. Utmaningar och förbättringsområden

- Regional stab

Ur RS-perspektivet anser RS S att de regionala staberna bör bli en fristående organisationsenhet och man ser flera aspekter kopplat till ledningen.

Jag tror att det var vad man kunde ha acceptans för i det läget när de bildades. Men frågar du mig som stabschef, så på sikt så rekommenderar jag att de regionala staberna blir fristående med en enkelhättad chef och egen organisation.⁵¹

⁵¹ Intervju med Torkel Nordwall, RS S.

- Centralisering - decentralisering

Enligt RS S är decentralisering av försvarsplaneringsarbetet att föredra framför centralisering, framförallt för att det går snabbare. Det finns även behov av bevakning för att tillse att de delar av centrala myndigheters underlag som behövs regionalt också kommer regional nivå tillhanda.

- Frivilligorganisationerna

RS S har inte tagit med frivilligorganisationerna i försvarsplaneringsverksamheten. Enligt RS S har frivilligorganisationerna bl.a. till uppgift att generera befattningar till krigsförbanden, vilket innebär att det är där de har sina uppgifter. I övrigt är det enligt RS S oklart vilken roll de har under höjd beredskap.

3.6.4. Vägen framåt

RS S har bra kunskap över vad som händer inom Försvarsmakten när det gäller försvarsplaneringen. Det som är relativt nytt är arbetet med civila myndigheter. RS S påpekar att det är viktigt med en kontinuitet och upparbetade rutiner gentemot länsstyrelserna, en erfarenhet som man tagit med från Säksam-tiden⁵².

Länsstyrelserna väntas lämna material till RS S i enlighet med de fem punkterna ovan, sannolikt i mindre omfattning under hösten 2015 och merparten under 2016. Enligt RS S kommer det arbetet att generera nya frågeställningar, behov och utmaningar – man bedömer därför att det kommer att krävas mer arbete.

Enligt RS S är inriktningspropositionen väldigt tydlig och man hoppas att de angivna intentionerna fullföljs. RS S anser dock att det underlättat om anvisningar till de civila myndigheterna hade skrivits in i regleringsbrevet för 2015.

⁵² Säkerhets- och samverkansfunktioner (Säksam) ersattes av de regionala staberna 2013 och ansvarade för bl.a. samverkan med civila aktörer regionalt, dock ej ledning.

4. Slutsatser och diskussion

Studien ger en beskrivning av nuläget i de regionala stabernas försvarsplanering och den samverkan som sker med andra delar av Försvarsmakten samt gentemot civila myndigheter på regional nivå. Det ska poängteras att de regionala stabernas verksamhet, försvarsplaneringen och samverkan med civila myndigheter (främst länsstyrelser) inom civilt försvar utvecklas kontinuerligt och att intervjuerna belyser läget våren/sommaren 2015.

4.1.1. Nuläget i RS försvarsplaneringsverksamhet

En generell slutsats från intervjuerna är att arbetet med försvarsplaneringen internt Försvarsmakten genomförs enligt plan, nytt är däremot att det civila försvarets samtliga delar ska involveras. Det genomförs trots avsaknad av tydlig inriktning för länsstyrelsen och övriga civila myndigheter och aktörer en hel del verksamhet inom ramen för försvarsplaneringen i de regionala staberna.

Relationen till övriga delar av Försvarsmakten beskrivs i intervjuerna som goda, både när det gäller mellan RS och organisationsenheterna i respektive MR samt uppåt gentemot insatsstaben. Något som omnämns är att man, för att komma vidare, skulle vilja ha tydligare styrning och inriktning från högre chef som anger hur resurserna ska utnyttjas samt prioriteringar t.ex. av vilka skyddsobjekt som ska komma i första hand. En annan fråga är vilka delar av försvarsplaneringen som kan och bör decentraliseras.

Regionalt finns det generellt goda förbindelser mellan RS och länsstyrelserna, till stor del grundat i arbetet med samhällets krisberedskap. När det gäller civil-militär samverkan ses länsstyrelsen som den mest tydliga motparten i och med det geografiska områdesansvaret och att länsstyrelsen har rollen som högsta civila totalförsvarsmyndighet på regional nivå. I respektive RS finns idag särskilt utsedda personer för att kunna bedriva en kontinuerlig samverkan med länsstyrelserna i respektive region.

Utifrån studien kan man konstatera att även om ingen konkret försvarsplanering ännu genomförts regionalt, har samverkan kring civilt försvar mellan RS och främst länsstyrelserna nu etablerats. Intervjuerna visar på en utveckling när det gäller civil-militära aktiviteter inom ramen för totalförsvaret och även om ingen länsstyrelse direkt arbetat med höjd beredskap och krig på ett antal år visar studien att de regionala staberna upplever att det finns ett tydligt engagemang för uppgiften. Samverkan civil-militärt sker i samtliga RS bl.a. i form av informationsmöten, deltagande i seminarier och övningar. Även om arbetssätten delvis skiljer sig åt inom respektive RS visar studien att samtliga har en strategi för hur arbetet ska gå till och hur olika aktörer på regional nivå, civila som militära, ska involveras i arbetet.

4.1.2. Identifierade behov och utmaningar

- Utbildning och kunskapsöverföring

Det finns ett grundläggande behov av utbildning civil-militärt kring ansvar och roller samt regleringen inför och vid höjd beredskap. Begreppsanvändning är ett annat område där kunskapen behöver höjas. Ett aktuellt exempel på utbildning som ges idag är den grundläggande försvarsmaktskunskap som ges av HKV ger en gång i halvåret och som främst riktar sig till länsstyrelserna. Sannolikt finns behov motsvarande utbildning i kunskap om det civila systemet för Försvarsmakten på olika nivåer.

- Ledning och kommunikation

Gemensamma ledningsplatser saknas vilket gör att samordnad ledning blir svår att åstadkomma. Det finns även behov av att utveckla system som möjliggör kommunikation och samordning mellan olika aktörer i totalförsvaret, t.ex. för att kunna kommunicera civil-militärt och mellan olika arenor som mark, luft och sjö. Kompatibla kommunikationssystem är även viktiga när det gäller att skapa en gemensam lägesbild. Idag saknas ett system som gör att Försvarsmakten och länsstyrelserna kan kommunicera hemlig information. Inom Försvarsmakten finns vana och rutiner för detta

vilket saknas hos de civila som kan behöva utbildning och övning för att det ska fungera. Om och hur man klarar att hantera sekretess skiljer också åt mellan olika länsstyrelser.

- **Avregleringar och just-in-time**

Avregleringar inom samhällsviktiga verksamheter gör att nya modeller behöver utvecklas för att involvera privata aktörer (nationella som internationella) i totalförsvaret. En slutsats är att det kan vara fruktbart att titta på framför allt de nordiska ländernas modeller eftersom de sannolikt till viss del använder sig av samma leverantörer inom t.ex. livsmedelsförsörjningen. Systemet med just-in-time inom försörjningen av varor och tjänster kan dessutom behöva kompletteras med någon form av lager när det gäller kritiska produkter.

- **Ta tillvara på den politiska inriktningen 2016-2020**

Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet beskrivs av de intervjuade som ett tydligt trendbrott när det gäller synen på försvaret såväl civilt som militärt. Även regeringens anvisningar till de civila myndigheterna samt till Försvarsmakten och MSB bör stärka möjligheterna att genomföra en fungerande planering inför höjd beredskap, civilt och militärt. Att ta tillvara på tillfället och försöka lägga en bra grund för framtida utveckling ses som en utmaning som kan vara värt en ansträngning.

4.1.3. Vägen framåt

Översyn av RS

I och med det försämrade omvärldsläget arbetar man i dagsläget inom HKV med att se över de regionala stabernas roll och uppgifter. Det är ännu oklart om och i så fall vilka förändringar som kommer att ske i de regionala staberna. En fråga som lyfts i intervjuerna är huruvida RS i framtiden ska bli egna organisationsenheter.

Behov av mål och gemensam planeringsstrategi

Förberedelser och planering behöver göras med utgångspunkt från en någorlunda gemensam bild av hur kriget kan komma att gestalta sig samt mål och inriktning som anger vad som ska skyddas eller upprätthållas. En gemensam planeringsstrategi civil-militärt som över tid visar var man står idag, vart man ska och i vilken takt är av stor vikt för både försvarsplaneringen och de civila myndigheternas beredskapsplanering. Samtidigt är det viktigt att kunna verksamhets- och nivåanpassa planeringsunderlag och metoder så att de aktiviteter som genomförs blir meningsfulla för deltagarna.

Behov av konkretion och prioritering av uppgifter

Det försvarspolitiska inriktningsbeslutets fokus på det civila stödet till Försvarsmakten ställer nya krav på planeringen. Givet att stödet ska utgå ifrån Försvarsmaktens behov kommer Försvarsmakten att behöva konkretisera vilket stöd som krävs. När det gäller planeringen finns olika möjliga prioriteringsgrunder, t.ex. att fokusera på vissa geografiska områden, funktioner eller omfall. Dessa val bör kunna vara gemensamma civil-militärt och planeringen genomförs med en tillräcklig konkretion för att deltagarna ska kunna göra bedömningar av sin egen verksamhet och behov av andras stöd.

Tid och resurser till planering och förberedelser

Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet anger tydligt att det civila försvarets stöd till Försvarsmakten vid höjd beredskap är prioriterat under beslutsperioden, vilket leder till ökade krav på ett fördjupat civil-militärt samarbete. Tid och resurser är kritiska för att kunna förbereda och planera i en omfattning som leder till konkreta resultat.

Utveckling av ett modernt totalförsvar - behov av analys och studier

Vad kommer att krävas givet dagens och morgondagens samhälle? Samhällets funktion och synen på det moderna kriget kommer att ha stor inverkan på planeringen. Avregleringar inom samhällsviktiga verksamheter och just-in-time är i dag en realitet med nya krav på ansvariga aktörers planering. Logistik är t.ex. ett centralt område där RS uttrycker en viss oro för hur det ska fungera.

5. Litteraturlista

Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion.

Förordning (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap.

Försvaret – en utmaning för staten. Granskningar inom försvarsområdet 2010–2014 RiR 2014:8.

Försvarmakten (2011) *Militärstrategisk doktrin med doktrinära grunder (MSD 12)*.

Försvarmakten Operativ Doktrin 2014

Försvarmaktens omställning. RiR 2014:4. Dnr: 31-12-1522.

Försvarmaktens studie- och konceptutvecklingsplan 2015, FM2014-11124:1.

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

MSB (2014) *Så kan det civila försvaret utvecklas och stärkas*.

Redovisning av regeringsuppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om det civila försvaret inför den planerade försvarspolitiska inriktningspropositionen 2015. Dnr 2014-3277.

Prop. 2008/09:140. *Ett användbart försvar*.

Prop. 2014/15:109. *Förvarspolitisk inriktning. Sveriges försvar 2016-2020*.

Regeringen skrivelse 2012/13:97 *Riksrevisionens rapport om bemanningen av marinens och flygvapnets stående insatsförband*. RiR 2012:18.

Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2011-12-20.

RiR 2015:18 *Länsstyrelsernas krisberedskapsarbete Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar*.

www.forsvarsmakten.se "Förvarsplanering" (2015-09-08).

www.regeringen.se "Regeringen beslutar om återupptagen totalförsvarsplanering" (2015-12-10).

Bilaga

Intervjupersoner

Michael Ginér, LEDS INRI FP

Carol Paraniak, Chef Insatsledningens avdelning för Civil/militär- samverkan och Rustningskontroll

Dick Börjesson, INS J5/7

Kenneth Tillberg Chef på insatsledningens civil-militära samverkansavdelning.

Torkel Nordwall, SC RS S

Fredrik Ståhlberg, Chef för Skaraborgs regemente/RS V

Jonas Fröberg, SC RS M

Kennet Larsson, RS N Plan- Samverkanssektionen

Intervjuguide Försvarsmaktens regionala staber (RS)

- Om RS
 - Berätta lite om RS, organisation, personal etc.
 - Vilka är era viktigaste uppgifter?
 - Finns skillnader mellan de regionala staberna?
 - Vad är specifikt för er region?
- Försvarsplaneringsverksamhet
 - Hur skulle du beskriva den roll RS har i FP?
 - Vilka uppgifter ska ni planera för?
 - Hur genomförs FP?
 - Former
 - Verksamhet
 - Kan ni själva prioritera det ni anser viktigast?
- Samverkan/samordning när det gäller FP

- Internt FM
 - HKV olika delar (strategisk, operativ nivå)
 - Insatsstaben, Produktionsledningen
 - Gentemot regementet och andra organisationsenheter,
 - Hemvärnet
- Gentemot civila myndigheter och aktörer
 - Länsstyrelsen
 - Övriga myndigheter på regional nivå
 - Kommuner/landsting
 - Frivilligorganisationer
- Upplever ni att ni får det stöd i form av t.ex. inriktning som ni behöver för er planering?
 - Vad skulle det ytterligare behövas för former av stöd?
 - Resurser?
- Vägen framåt
 - Hur tror ni att verksamheten kan komma att utvecklas?
 - Hinder och möjligheter
- Är det något särskilt som ni tycker att jag ska ta med i studien?

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Försvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1000 anställda varav ungefär 800 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömning av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot och hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

FOI
Totalförsvarets forskningsinstitut
164 90 Stockholm

Tel: 08-55 50 30 00
Fax: 08-55 50 31 00

www.foi.se